

ZACHRÁNÍ SEDLÁCI SVÉ LESY?

Díl IV. Eliminace hospodářských škod při obnově lesa

ELIMINACE ŠKOD PŘI OBNOVĚ LESA A NA KALAMITNÍCH HOLINÁCH JSOU SPJATÉ S JEJICH RYCHLOU OBNOVOU A MINIMÁLNÍM VLIVEM PŘEMNOŽENÉ SPÁRKATÉ ZVĚŘE. PROTO PŘIBLIŽUJI CESTU, KTEROU JE NUTNO VYTVOŘIT, ABYCHOM DOKÁZALI VYPĚSTOVAT LES S VYSOKOU EKOLOGICKOU STABILITOU ZAJIŠTJÍCÍ BEZPEČNOU A TRVALOU PRODUKCI PRO VLASTNÍKA LESA. TA JE SVÁZÁNA S VÝRAZNOU REDUKCÍ POČETNÍHO STAVU BÝLOŽRAVÉ ZVĚŘE, PROTOŽE JE LIMITNÍM FAKTOREM PRO ZDÁRNĚ A ZDRAVOTNĚ NEPOŠKOZENÉ ODRŮSTÁNÍ PŘIROZENÉ I UMĚLÉ OBNOVY LESA.

Limitním faktorem pro úspěšnou obnovu a růst lesa je přemnožená spárkatá zvěř

Úspěšná obnova lesa je spojená se zdárným odrůstáním kultur, které však významně eliminuje býložravá zvěř. Ta je na většině území České republiky přemnožena natolik, že bez odolné a pravidelně kontrolovatelné ochrany – oplocení či individuální ochrany, je často nemožné, aby kultury odrůstaly bez poškození okusu, loupání či ohryzu (**obr. 1 a 4**). Tento problém nejvíce trápí západní Čechy a severní Moravu (**obr. 2**). Jedná se o oblasti, kde jsou zastoupeny nejmladší věkové třídy nebo kalamitní holiny, které si kvůli vysokému tlaku spárkaté zvěře žádají nemalé finanční investice. Přitom jen v Moravskoslezském a Olomouckém kraji holiny tvoří výměru 9 087 ha (ÚHÚL 2019). A stále se dramaticky zvětšují. Podle Národní inventarizace lesů (ÚHÚL 2015) spárkatá zvěř každoročně poškodí okusem na celém území ČR přibližně 36 % obnovy do výšky 1,3 m. Jedinci poškození loupáním tvoří přibližně 11 %. Národní inventarizace lesů přesnou ekonomickou studii nezpracovává, některé studie však uvádějí, že každoroční škody na lesních pozemcích se pohybují v miliardách korun. Lesnický provoz vykazuje každý rok škody na lesních porostech (okus, loupání, ohryz). Podle Zelené zprávy Ministerstva zemědělství ČR lesníci vyčíslili škody spárkatou zvěří za rok 2017 ve výši 35 mil. Kč. Jedná se o očitý stoupající trend, protože v roce 2007 se vykazovalo necelých 16 mil. Kč. Jeví se však, že vykazované škody zvěří nekorespondují se skutečnými škodami na lesních porostech, které prokázala opakovaným měřením Národní inventarizace lesů. Mnoho nestátních vlastníků totiž škody ani neuplatňuje, protože jejich vyčíslování je náročné

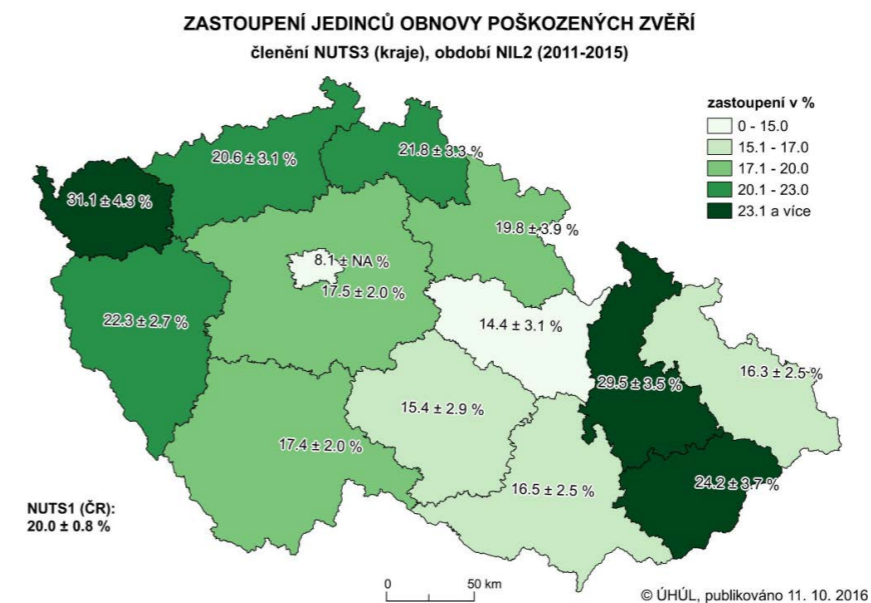

Obr. 1. Poškození kmene v nejčernější části kmene tzv. loupáním či ohryzem je trvalým poraněním, které nejenže snižuje hodnotu stromu, ale zhoršuje i jeho zdravotní stav. Snižuje se především stabilita samotného stromu kvůli hnilobě, která proniká do kmene místem poškození, odkud se šíří dále. V místě poranění se strom často láme. Vlastníci lesů musí častokrát i ve starších porostech investovat peníze na ochranu před přemnoženou zvěří, aby zabránili znehodnocení porostu.

a nákladné. Pro lepší představu finančních nákladů vynaložených na škody zvěří na lesních kulturách uvádím, že státní podnik Lesy ČR, který spravuje cca 48 % všech lesů v zemi, vynaložil své finanční prostředky za rok 2018 ve výši 401 mil. Kč. Od roku 2013 do 2018 pak celkové náklady činily 2,089 mld. Kč (zdroj: Lesy ČR). A to nejsou započítány další náklady s činností související (např. náklady na dopravu a čas investovaný v rámci kontroly ochranných opatření). Pokud bychom brali plochu lesů ve správě Lesů ČR jako reprezentativní vzorek, tak každoroční náklady na ochranu lesa proti škodám zvěří v ČR odhaduji ve výši 809 mil. Kč. Od roku 2013 do 2018 pak náklady mohou tvořit neu-

věřitelných cca 5 mld. Kč. Jestliže bychom započítali trvalé škody na snížení hodnot lesních porostů a na přírůstu porostů vlivem škod zvěří, tak každoroční škody dosahují významné miliardové částky.

Na zemědělských pozemcích se obdobná statistika bohužel nevede. Byť by evidence byla vhodným údajem pro rozhodovací procesy manažerského řízení (např. na efektivní směřování financí z dotačních titulů), a to především pro MZe, potažmo vládu ČR, je ale smutnou skutečností, že vedení této statistiky nevyplývá z žádné legislativní normy, a proto ji MZe ani jiný subjekt nezpracovává.

Obr. 2. Národní provozní inventarizací lesů (ÚHÚL 2015) se prokázalo, že negativní vliv býložravé zvěře na lesní ekosystém není jen lokální záležitostí, ale celorepublikovým problémem. Proto musí všichni vlastníci lesů vynakládat nemalé finanční náklady, aby zajistili mladé lesní porosty před poškozením býložravé zvěře.

Jestliže je společným cílem, abychom zdárně zvládli stabilizovat a adaptovat lesy co nejrychleji a nejlevněji, ať už přestavbou lesa nebo založením zdravého a odolného lesa na kalamitních holinách, musíme nejdříve vyřešit stav zvěře! Tedy ponížít její stavy na takové množství, které by korespondovalo se stavem lesního ekosystému, aby kultury odrůstaly bez oplocení a výrazného poškození spárkatou zvěří. To by vlastníkům lesů výrazným způsobem zlepšilo rentabilitu hospodaření a konkurenceschopnost (**obr. 3**). Přitom odpovídající stav zvěře lze dobře zjistit

Obr. 3. Lesní komplexy, v nichž odrůstají i jedle bez oplocení, jsou znakem toho, že množství zvěře je ve vyrovnaném stavu s lesním ekosystémem. Stav zvěře se udržuje v takovém množství, kdy škodí na nové generaci v lese v přiměřené míře. Vlastník lesa (Lesní správa Einbestock, Sasko) tak odpadly nemalé náklady na ochranu mladých porostů před poškozením zvěří. Po čase mohlo dojít ke zvýšení stavu zvěře, protože se zvedla i úživnost lesního prostředí, která se již neprojevila na poškození lesa. Díky krytu a dobré úživnosti lesa se zvýšila hmotnost zvěře i její kvalita.

pomocí Metody kontrolních a srovnávacích ploch na lesním ekosystému.

Jednou z příčin škod spárkatou zvěří je nedostatečná úživnost honiteb

Osobně nejsem vůbec proti spárkaté zvěří. Jde mi jen o vyváženost mezi zvěří a lesním ekosystémem, díky čemuž by se mohla zároveň zlepšit finanční situace vlastníků lesů. Faktem ovšem je, že spárkatá zvěř je v ČR výrazně přemnožená

Obr. 4. Obrovský tlak zvěře na přirozenou obnovu dubu v borových lesích je patrný, až když se plocha oplocí. Před oplocením se dubový nálet taktéž nachází, nicméně je každoročně skoušán spárkatou zvěří, a proto nemůže odrůst.

a ke všemu úživnost honiteb je nízká. Proto se zvěř často uchyluje ke škodám na mladých kulturách, protože často žije jen ve sterilním (málo úživném) prostředí smrkových a borových monokultur. Listnaté dřeviny a jedle jsou pro zvěř jako chutné bonbóny, které „vybírání z bonboniéry“. Jde o to nastavit optimální myslivecký management krajiny, aby se les stačil zregenerovat a jedle, buky a duby odrůst, a to z přirozeného zmlazení i z umělé obnovy (**obr. 4**). Proto se musí stav přemnožené zvěře alespoň na čas snížit. Pokud docílíme takového stavu lesa, tak se úměrně k tomu zvýší i úživnost honitby. Dá se pak předpokládat, že se zvyšující se potravní nabídkou budou klesat i škody zvěří. Zároveň se zlepší zdravotní stav zvěře, což se zákonitě promítne do zvýšení hmotnosti zvěřiny a do kvality trofejí. Následně mohou stoupnout i početní stavy zvěře, jejíž škody na lesních porostech budou únosné. Samozřejmě dalšími rušivými elementy chovu zvěře je zvyšující se návštěvnost lesa turisty, nedostatek vody posledních let a částečně i špatný způsob lovu, což jsou ale faktory, které jdou správným mysliveckým managementem vyřešit.

V dalším díle nastíním kroky, které jsou nutné uskutečnit ke stabilizaci stávající a stále se prohlubující krize v lesnicko-dřevařském sektoru.

23. 5. 2019
text a foto: Aleš Erber